

*Бомчак Марія-Анастасія Василівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Мозоль Наталія Іванівна,
доцент кафедри історії та філософії
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Зараз наше суспільство проживає важкі часи, війна, хвороби і так далі. Але найстрашніше це війна. Розвиток громадянського суспільства в умовах війни має особливе значення, тому, що війна загострює не лише політичні конфлікти держав, суспільні проблеми, але і направляє свідомих громадян до солідарності, самоорганізації, та активної участі у суспільно-політичному житті держави. Цей процес зміцнює державу та наближує перемогу над ворогом.

24 лютого 2022 року є трагічною датою для історії України, адже повноцінне військове вторгнення росії на територію України внесло значні зміни в порядок нормального функціонування українського суспільства і зумовило необхідність перевлаштування всіх суспільних відносин і економіки держави на підвищення обороноздатності, консолідації органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення безпеки громадян в умовах воєнного стану особливо на територіях які наближені до лінії оборони. Створення належних умов безпечного середовища на місцевому рівні неможливо без системної та ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів в цілому і Національної поліції, зокрема.

Які наслідки цих змін? Зміцнення громадянського суспільства: Війна стала катализатором розвитку громадянського суспільства в Україні. Воно стало більш активним, самоорганізованим і впливовим.

Нові форми взаємодії: Війна сприяла появі нових форм взаємодії між громадянами, державою та бізнесом. Це відкриває нові можливості для вирішення соціальних проблем та розвитку країни.

Посилення національної ідентичності: Війна сприяла зміцненню національної ідентичності українців. Громадяни стали більш свідомими своєї належності до української нації та готові захищати свою країну.

Що чекає на громадянське суспільство в майбутньому?

Майбутнє громадянського суспільства в Україні багато в чому залежатиме від того, як розвиватимуться події на фронті та в країні в цілому. Однак, можна з упевненістю сказати, що війна залишила свій слід на громадянському суспільстві, і воно вже ніколи не буде таким, як раніше.

Важливо розуміти, що громадянське суспільство – це не лише про великі організації та ініціативи. Це, перш за все, про кожного з нас. Кожен з нас може зробити свій внесок у розвиток громадянського суспільства, починаючи з малого.

Спільна діяльність Національної поліції України у сфері охорони публічного порядку та безпеки здійснюється на засадах партнерства в тісній співпраці з органами місцевого самоврядування, територіальними громадами, громадськими об'єднаннями та населенням спрямована на задоволення їхніх потреб і являє собою сукупність прав і обов'язків, спрямованих для створення та підтримання належного режиму правопорядку та сприяння в правоохоронній діяльності підрозділам поліції з урахуванням державних і місцевих інтересів з метою створення належного безпекового середовища [4].

У розвитку громадянського суспільства під час війни виникає новий напрямок – волонтерство. Громадяни об'єднуються для допомоги переселенцям, які постраждали внаслідок воєнних дій, для допомоги армії та військовим в матеріальному забезпеченні. Волонтером може стати кожен хто має бажання.

Результатом дослідження, проведеного Інститутом соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, основними причинами неучасті у волонтерській діяльності громадян країни (відповідно до розподілу відповідей на запитання: «Якщо Ви не берете участі у волонтерській діяльності, то чому?»):

– відсутність і обмеженість власних можливостей надати допомогу – 37,0% опитаних;

– не знають, як саме, яким чином допомогти – 9,8%;

– не бачать у цьому сенсу – 11,6%;

– впевненість у тому, що це повинна робити держава – 30,7%;

– не змогли визначитися з відповіддю – 8,4%.

Отже, не всі за можливістю долучаються до цієї діяльності [1, с. 3].

Ще одним вартим уваги проявом розвитку є проведення мітингів, протестів. Громадяни об'єднуються заради висловлення спільних інтересів та з проханням змін з боку влади, влада в свою чергу підтримує розвиток громадянського суспільства. Враховуючи підвищення ролі громадянського суспільства в різних сферах діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема щодо впровадження реформ, на підтримку ініціативи громадськості, а також з метою налагодження ефективного діалогу та партнерських відносин органів державної влади, органів місцевого самоврядування з організаціями громадянського суспільства, передусім з питань забезпечення прав і свобод людини і громадянина, керуючись частиною другою статті 102 Конституції України та відповідно до пункту 28 частини першої статті 106 Конституції України було постановлено:

– затвердити Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки;

– розробити ефективні механізми надання фінансової підтримки громадським ініціативам, спрямованим на реалізацію Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні;

– забезпечити грошову допомогу на громадські зібрання [2, с. 1].

Громадські зібрання в будь-якому з проявів важливі, адже, завдяки їм суспільство об'єднується та згуртовується заради розвитку та підтримки держави, що дуже важливо як і в військовий час так і в мирний. За результатами

дослідження громадянське суспільство до 1997 року найбільше розвивалося у професійних об'єднаннях а найменше у фермерських організаціях. Проблеми і перспективи розвитку громадянського суспільства. Успішному розвитку громадянського суспільства у нас заважають: надмірна бюрократизація влади; домінування кланових інтересів на верхівці політичної піраміди; партерналістські стереотипи щодо ролі держави і надмірна терпеливість народу та сподівання на "керманічів" (сподівання оптимістичні або песимістичні; адже, на кого сподіваються, того й лають; владу у нас лаяти вміють, а вимагати від неї – ні); відсутність у значної частини людей психологічної потреби в «негативній» свободі, «свободі від...», свободі заради свободи.

У суспільстві панує втома і апатія – з об'єктивних і суб'єктивних причин. До об'єктивних належить матеріальна незабезпеченість та відсутність «підпорки» у вигляді власності; до суб'єктивних – пригніченість почуттям своєї «малості» і відчуженості від держави і політики. Як це змінити? Одна добре відома відповідь: через творення власників середнього класу, через диференціацію і структурування суспільства. Для цього треба, щоб швидко і ефективно розгорталися економічні реформи та щоб вони здійснювалися на більш-менш справедливій основі. Такі реформи можуть породити власників, а власники створять громадянське суспільство. Проте, є інший бік медалі: середній клас не твориться, реформи йдуть повільно і «не тим шляхом», і в цьому, без сумніву, «винна» влада. Проте вона не визнає цієї провини, бо не відчуває своєї відповідальності перед народом – саме через його надмірну терпеливість і відсутність розвиненого громадянського суспільства.

Отже, виникає замкнене коло, яке можна розірвати за допомогою:

- зміни суспільних інститутів і зразків поведінки;
- утворення громадських організацій, що слідкують за дотриманням права урядовцями і не допускають їх втручання у громадське життя;
- просвіту, змістом якої має бути культивування цінностей ринкової економіки і відкритого демократичного суспільства, а знаряддям – засоби масової інформації, науково-публіцистичні статті, живе спілкування еліти (інтелігенції) з народом [3, с. 2].

Список використаних джерел

1. Панькова О. В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В., Соціологія : навч. посіб. 2016. С. 28–29.
2. Указ Президента № 68/2016 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні».
3. Колодіна А. Ф. «Про проблеми та перспективи громадянського розвитку в сучасній Україні»
4. Information about author: Morgunov Oleksandr Anatoliiiovych, Doctor of Law, Professor, Rector Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs 26, Gagarin Avenue, Dnipro, 49005, Ukraine <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

